

puolisesti ja syvällisesti teemaan liittyvän aikaisemman kirjallisuuden.

Lopuksi

Kimmo Svinhufvudin väitöskirja tuottaa huolelliseen analyysiin perustuvaa tietoa gradun kirjoittamiseen ja ohjaamiseen liittyvistä vuorovaikutustilanteista. Nämä tulokset ovat valaisevia monesta näkökulmasta. Väitöskirjaa voi suositella (institutionaalisen) vuorovaikutuksen tutkijoille, kirjoittamisen prosessista kiinnostuneille, yliopistopedagogiikan tutkijoille tai kenelle tahansa, joka on kiinnostunut yliopistollisesta gradunohjauksesta. Svinhufvudin väitöskirjan lukeminen olikin kiehtovaa paitsi tieteellisessä myös henkilökohtaisessa mielessä, koska olen ollut graduprosessissa sekä ohjattavana että ohjaavana.

ESA LEHTINEN
etunimi.sukunimi@uva.fi

Lähteet

- SVINHUFVUD, KIMMO 2008: Palaute ongelmanratkaisuna. Opponentin tekstipalau-
te. – *Kasvatus* 39 s. 439–455.
- 2011: Varovasti edeten ja taas perääntyen. Opponentin palautevuoron rakentuminen. – *Virittäjä* 115 s. 156–192.
- 2013: Participation in the master's thesis seminar. Exploring the lack of discussion. – Kimmo Svinhufvud: *Opinnäytteen kirjoittaminen vuorovaikutuksena. Keskustelunanalyttinen tutkimus graduseminaarien ja gradunohjaustapaamisten vuorovaikutuksesta*. Helsinki: Helsingin yliopiston suomen kielen, suomalais-ugri-
laisten kielten ja pohjoismaisten kielten ja kirjallisuuksien laitos.
- SVINHUFVUD, KIMMO – VEHVILÄINEN, SANNA 2013: Papers, documents, and the opening of an academic supervision encounter. – *Text & Talk* 33 s. 139–166.

Oikeita sukunimiä koko kansalle

Pirjo Mikkonen: *”Otti oikean sukunimen.” Vuosina 1850–1921 otettujen sukunimien taustat*. Helsinki: Helsingin yliopiston suomen kielen, suomalais-ugri-
laisten ja pohjoismaisten kielten ja kirjallisuuksien laitos 2013. 451 s. ISBN 978-952-10-9344-9.

Suomalaista nimistöä on tutkittu tieteellisesti 1800-luvun loppupuolelta lähtien. Sukunimet ovat alusta alkaen olleet onomastiikan tutkimuksen kohteena siitä huolimatta, että autonomian ajalla monet suomalaiset olivat vielä vailla varsinaista sukunimeä.

Sukunimien omaksumiseen vaikutti ratkaisevasti sukunimilaki, joka tuli voi-

maan vuonna 1921. Viimeistään silloin piti jokaisella suomalaisella olla oma sukunimi. Yhteiskunnallinen keskustelu ja kiistely sukunimien tarpeellisuudesta ja kielestä oli käynnistynyt jo aiemmin, kun yhteiskunnassa oli alettu kaivata kansalaisten tunnistamista helpottavaa nimisysteemiä ja kansallisuusaate innoitti suosimaan suomalaista sekä etu- että sukunimien valinnassa. Näin ollen sukunimistön murrosta koskeva tutkimus on perusteltua aloittaa 1800-luvun puolelta.

Pirjo Mikkosen väitöskirja on osittain yleisökyselyyn, osittain arkistoaineistoon perustuva tutkimus vuosina 1850–1921 käyttöön otettujen suomalaisten sukuni-

mien taustoista. Väitöskirja tuo konkreettisesti esiin, miten monet niistä nimistä, joita nykyään nimitetään sukunimiksi, on otettu käyttöön melko myöhään eikä läheskään kaikilla nimillä ole ollut mitään tekemistä oman suvun kanssa.

Laitoksen suurhanke

Vuonna 1986 järjesti Helsingin yliopiston suomen kielen laitos valtakunnallisen kyselyn, jonka tavoitteena oli koota tietoa nuorehkoista suomalaisista sukunimistä ja niiden taustasta. Itse nimien lisäksi koottiin myös muistitietoa siitä, miten ja milloin nimi oli tullut käyttöön ja millä perusteella oli päädytty juuri kyseiseen nimeen. Kyselyn saatekirjeen allekirjoittajina olivat professorit Pentti Leino ja Eero Kiviniemi, mutta työryhmässä mukana oli alusta alkaen myös Pirjo Mikkonen, joka osallistui sekä kyselyn suunnitteluun että vastausten käsittelyyn ja arkistointiin. Kyselyaineisto oli alun perinkin tarkoitus koota nimenomaan Mikkosen tutkimusaineistoksi. Samasta aineistosta ei ole julkaistu mitään muuta kattavaa tutkimusta.

Kyselyn enimmäkseen vastaukset tulivat Länsi-Suomen alueelta. Tämä oli odotuksenmukaista, sillä Itä-Suomessa sukunimien käytöllä on ollut pitkät perinteet, eikä uusien sukunimien ottamiseen ole historiallisista syistä ollut yhtä laajaa tarvetta kuin Länsi-Suomessa.

Väitöskirjan sisältö

Mikkosen väitöskirja on jaettu seitsemään lukuun. Nämä ovat Johdanto (s. 8–44), 1800-luvun aatteellista taustaa (s. 45–58), Sukunimen otto aikansa yhteiskunnassa (s. 59–136), Otettujen sukunimien rakennetyypit ja taustat (s. 137–284), Yleiskuva vuosina 1850–1921 otetuista sukunimistä (s. 285–326), Sotilasnimet sukunimien perusteena ja mallina (s. 327–399) ja 1850–1921 otettujen sukunimien

taustat (s. 400–407). Lähteet, liitteet, hakemisto ja tiivistelmä mukaan lukien työssä on yhteensä 451 numeroitua sivua.

Sukunimistön ja sukunimijärjestelmän kehitystä on tutkittu aiemminkin sekä yksittäisten sukunimien alkuperän että nimijärjestelmän kannalta. Mikkosen tutkimuksessa uutta on se, että keskeisenä lähdeaineistona käytetään nimenkantajien tai heidän lähipiirinsä muistitietoa nimen ottamisesta ja siihen johtaneista syistä sekä nimenvallinnan perusteista. Sinänsä ei muistitiedon käyttö nimistöntutkimuksessa ole uutta, sillä esimerkiksi paikannimitutkimuksessa nimeämisperusteita koskevaa muistitietoa on perinteisesti aina kirjattu muistiin mahdollisuuksien mukaan, joskin sen luotettavuutta on erikseen arvioitu eri lähteiden antamia tietoja vertailemalla. Mikkosen tutkimuksessa ei haeta absoluuttista totuutta, vaan totuutta edustaa kyselyyn vastanneiden oma näkemys (s. 24).

Sotilasnimien osalta työlle ovat tarjonneet pohjan Mikkosen omat aiemmat opinnäyte- ja arkistotutkimukset. Muistitietoa kartoittaneen kyselyn ja sotilasnimitutkimuksen yhdistäminen on siinä mielessä perusteltua, että muistitietoaineistosta ei löydy valintaperusteita läheskään kaikille otetuille sukunimille, ja tämä on antanut tutkijalle aiheen pohtia, miten kyselytutkimuksen antamaa tietoa voisi täydentää. Myös vastauslomakkeissa on ollut muisteluksia useista eri sodista ja sotilasnimistä. Tutkimus muodostaa siis loogisen kokonaisuuden, joskaan tekijä itse ei ole tuonut tätä selvästi esiin tutkimuksensa alussa sen lähtökohtia selvittäessään. Työssä olisikin ehdottomasti pitänyt olla enemmän metatekstiä, jossa tutkimusasetelma olisi esitetty ja perusteltu selväsanaisesti ennen varsinaista analyysia.

Otsikon valinta

Väitöskirjan pääotsikko ”*Otti oikean sukunimen*” perustuu muistitietoaineistossa

usein esiintyvään fraasiin, ja se kuvaa osuvasti, mikä on tutkimuksen keskeinen kohde. Käytössä tämänmuotoinen otsikko on kuitenkin hankala, eikä siitä tai sen alatsikosta *Vuosina 1850–1921 otettujen sukunimien taustat* käy ilmi, että analyysissa keskitytään erityisesti länsisuomalaiseen nimitykseen. Tämä näkyy kyllä havainnollisesti teokseen sisältyvistä kartoista, joihin palataan jäljempänä tässä arvioissa.

Otsikon verbi *ottaa* antaa yksipuolisen kuvan nimien omaksumisprosessista, sillä aineiston analyysistä käy ilmi, että tavallista kansaa edustaneet nimenkantajat ovat usein saaneet sukunimensä pyytämättä ja yllätyksenä joltakulta muulta, esimerkiksi papilta, opettajalta tai työnantajalta edustajalta. Kuten Mikkonen itsekin määrittelee (s. 13–14), *ottaminen* ei tässä tutkimuksessa välttämättä viittaa nimenkantajan omaan aktiiviseen valintaprosessiin, vaan se merkitsee käyttöön ottamista syistä ja perusteista riippumatta.

Analyysistä käy vakuuttavasti ilmi, ettei nimen ottaminen tavallisen kouluttamattoman kansan tapauksessa ole yleensä perustunut mihinkään korkealentoiseen kansallisromanttiseen ideologiaan, jota sivistyneistön nimitysnuudistuksessa on ollut tapana korostaa. Nimiä on siepattu esimerkiksi ystäviltä, tuttavilta, silmiin sattuneista liikekylteistä tai vaikkapa kyliä kiertäneeltä mukavalta kirjakauppiaalta.

Teoria piilossa

Työn rakenteellisessa jäsennyksessä ja siitä kertovassa sisällysluettelossa ei ole sellaista osuutta, jossa selkeästi keskityttäisiin nimervalintaan ja siihen vaikuttaviin tekijöihin yleisen onomastisen teorian näkökulmasta. Ylipäänsä Mikkonen on pyrkinyt käyttämään vain sellaista lähdekirjallisuutta, joka liittyy suoraan hänen oman tutkimuksensa kohteeseen. Nimervalintaa ja valintaperusteita on kuitenkin tutkittu muun muassa etunimien, fiktiivisten henkilöiden, eläinten ja eri-

laisten artefaktien osalta sekä Suomessa että kansainvälisesti. Tällaisesta lähdekirjallisuudesta olisi epäilemättä ollut hyötyä myös sukunimien ottamista koskevan tutkimusasetelman rakentamisessa.

Aineiston käsittelyn ja tulosten kokoamisen kannalta keskeinen ja sinänsä toimiva nimien rakenteellinen luokittelu ei kytkeydy mihinkään eksplisiittisesti mainittuun teoriaan, vaan luokittelu esitellään alaluvussa 1.4, jossa otsikon mukaan käsitellään termejä. Termistön kannalta luku ei ole kattava, sillä esimerkiksi työssä myöhemmin esiin tulevat *mekaaninen* ja *konnotatiivinen nimeäminen* (s. 233) jäävät kuvaamatta.

Mikkonen on perinpohjaisesti perehtynyt suomalaista sukunimistöä koskevaan aiempaan tutkimukseen (alaluku 1.5) ja tarjolla oleviin nimiaineistoihin. Tutkimusta on kuitenkin käsitelty luettelomaisesti ja valikoivasti siten, että vain osaa lähteistä on selostettu ja kommentoitu. Selostusten pituudet vaihtelevat suuresti. Esimerkiksi Sirkka Paikkalan suurin piirtein samaa ajanjaksoa käsittelevä, huomattavan laaja suomalaisen sukunimijärjestelmän modernisaatiota käsittelevä väitöskirja vuodelta 2004 on kuitattu vajaan 12 rivin mittaisella referoinnilla, kun taas Börje Furtenbachin (1987) 33-sivuista artikkelia ruotsalaisista sotilasnimistä on käsitelty kolmen sivun verran. Väitöskirjoissa aiemman tutkimuksen referoinnin on käytännön syistä oltava valikoivaa ja kriittistä, mutta tämä toteutetaan yleensä siten, että esiin nostetaan oman tutkimuksen kannalta keskeiset kysymykset, joiden osalta lähteet pannaan keskustelemaan keskenään samalla itse keskustelua kommentoiden.

Mikkonen pohjustaa tutkimustaan kuvaamalla aatteellista kehitystä Suomessa 1800-luvun jälkipuolella. 1900-luvun alkupuolen vastaavaa kehitystä ei ole käsitelty erikseen, vaikka sekin olisi ollut tärkeää sekä aiheen että aineiston kannalta. Aatteellisen taustan lisäksi nimis-

tön muutoksen selittämisessä osoittautuvat tärkeiksi yhteiskuntarakenteen, koulutusjärjestelmän ja talouselämän muutokset sekä demografiset seikat. Esimerkiksi Amerikan-siirtolaisten sukunimenvälin-tään on liittynyt selviä erityistarpeita, kun nimien on täytynyt olla lyhyitä ja kansainvälisessä kontekstissa käyttökelpoisia. Näitä yhteiskuntahistoriallisia taustatekijöitä ei väitöskirjassa käsitellä yhtenä kokonaisuutena, vaan tietoja on sijoitettu eri kohtiin aineiston käsittelyn yhteyteen.

Lukijan kannalta ehdottomasti parempi ratkaisu olisi se, että taustatekijät, joita väitöskirjassa ei varsinaisesti tutkita vaan ainoastaan kuvataan oman tutkimuksen pohjaksi, esitettäisiin kootusti ennen oman aineiston konkreettista käsittelyä ja niihin viitattaisiin tarpeen mukaan sisäisillä viitteillä. Nyt valitusta ratkaisusta seuraa väistämättä, että samat asiat toistuvat työn eri kohdissa. Toisaalta joitakin yhteiskunnan muuttumisen kannalta tärkeitä asioita on jäänyt kokonaan kuvaamatta. Esimerkiksi kunnallishallinnon kehitystä ei selosteta missään, ja maalaiskuntia on nimitetty *pitäjiksi* myös 1960-luvun hallinnosta puhuttaessa (s. 305). Työhön sisältyy suppea asiansasto selityksineen (s. 421 alk.), mutta epäselväksi jää, millä perusteella siihen sisältyvät sanat ja käsitteet on valittu.

Suomen historiaa koskevista lähteistä suuri osa huomattavan vanhoja. Esimerkiksi Mikko Juvan tutkimukset 1960-luvulta (Juva 1962, 1966) ovat olleet ahkerassa käytössä. Vanhojen lähteiden käyttö on perusteltua ja tarkoituksenmukaista silloin, kun niissä kuvataan tutkimuksen kannalta relevantteja asioita uusia lähteitä yksityiskohtaisemmin, mutta tällöinkin on syytä tarkistaa, onko uudessa kirjallisuudessa samoista asioista uusia tulkintoja tai näkökulmia. Esimerkiksi J. V. Snellmanista ja hänen roolistaan kielimanifestin antamisessa (s. 56) on myöhempi kriittinen tutkimus tuottanut uutta tietoa (Häkli 1970; Rommi & Pohls

1989, erit. s. 78). Juuri Snellman-tutkimus on ollut ajankohtaista 2000-luvullakin muun muassa Snellmanin syntymän 200-vuotisjuhlavuoden 2006 ansiosta (tiivis yleiskatsaus esim. Rantala 2013: 8–14).

Aineiston käsittely

Mikkosen väitöskirjassa tutkittavat asiat on käytännössä valittu jo 1980-luvulla kyselylomaketta laadittaessa. Aineiston käsittelyä on epäilemättä jonkin verran vaikeuttanut se, että lomakkeiden ohella kyselytutkimuksen vastauksiksi on hyväksytty myös vapaamuotoisia selostuksia. Näin on tehty muun muassa siksi, että lakkosten ja erilaisten käytännön syiden takia kaikki vastaajat eivät olleet päässeet näkemään alkuperäistä lomaketta. Tutkimusaineistoon on kelpuutettu myös sellaisia lomakkeita ja selostuksia, joissa ei ole ollut vastauksia kaikkiin lomakkeessa esitettyihin kysymyksiin. Perustapauksissa on haluttu tietää sukunimi, entinen sukunimi (jos sellainen on ollut), paikka, jossa nimi on otettu, aika, jolloin nimi on otettu, ja nimeämisperuste sekä syy nimen ottamiseen. Monimuotoinen aineisto on edellyttänyt tutkijan omaa tulkintaa ja karsintaa. Noin tuhat nimitietoa on syystä tai toisesta jouduttu jättämään aineiston ulkopuolelle, ja lopullisen analyysin kohteeksi on jäänyt yhteensä 2 106 otettua sukunimeä.

Aineiston käsittely alkaa luvussa 3, jossa tarkastellaan, ketkä nimiä antoivat ja ottivat, mikä oli uusien sukunimien suhde tilannimiin, mitä käsityksiä vastaajilla on ollut sukunimen tehtävistä ja millä tavoin nimen valintaan vaikuttivat yhteiskunnallinen asema, malli ja muoti tai suomalaisuusaaate. Lisäksi pohditaan kansakoulun, lukutaidon yleistymisen ja kouluissa annetun asennekasvatuksen merkitystä.

Luvussa 4, joka on työn laajin, käydään läpi otetut sukunimet rakennetty-peittäin. Tyyppisiä on kaikkiaan kuusi, ja ne perustuvat nimien pintarakenteeseen.

Ensimmäisen tyyppin muodostavat kaksijäseniset nimet, jotka sisältävät kaksi sanaelementtiä, esimerkiksi *Aittokoski*, *Ylipulli*. Kaksijäseniseksi voidaan Mikkosen mukaan määritellä myös rakenteeltaan hämärtyneet nimet, esimerkiksi ruotsinkielisestä nimestä *Hagbacka* mukailtu *Haapakka*, jos alkuperäinen nimi on ollut kaksijäseninen. Suosituimmilla johtimilla muodostetut nimet eli *-IA*-loppuiset (*Eerola*), *-stO*-loppuiset (*Koivisto*) ja *-nen*-loppuiset (*Aaltonen*) on kukin laskettu omiksi rakennetyypeikseen. Viides tyyppi sisältää kaikki muut kolmitavuiset nimet (*Alanko*, *Kallio*) ja kuudes tyyppi lyhyet kaksitavuiset nimet (*Alho*, *Laine*).

Kunkin rakennetyypin osalta tarkastellaan nimen perusteita ja nimenoton syitä sen mukaan, mitä vastauslomakeista on käynyt ilmi. Jaottelu on tehty aineiston ehdoilla, ja eri rakennetyypit ovat kirjoittaneet esiin eri perusteluvaihtoehtoja. Tämä käy havainnollisesti ilmi teoksen sisällysluettelosta, jossa alalukujen määrä tällä kohdin vaihtelee: esimerkiksi *-nen*-loppuisten nimien kohdalla nimenoton syitä on eritelty kuuden alaluvun verran, kun taas kaksijäsenisissä ja *-IA*-loppuisissa nimissä syitä ei ole eritelty alalukuihin lainkaan. Tulokset on koottu taulukoiksi ja kartoiksi luvussa 5.

Luku 6 poikkeaa perusasetelmaltaan muusta tutkimuksesta, sillä siinä käsitellään arkistoaineiston perusteella sotilasnimiä lähtien niiden historiallisesta taustasta ja käyttöönnotosta Ruotsin vallan aikaisessa ruotujärjestelmässä. Aikarajaus on näin ollen erilainen kuin muistitietotutkimuksessa. Omaksi alaluvukseen (6.3.2) on kuitenkin erotettu jakso, jossa käsitellään autonomian aikaisia sotilasnimiä. Käytettyä tutkimusmenetelmää ei ole varsinaisesti selitetty, vaan sitä on ainoastaan nimitetty vertailevaksi.

Sotilasnimistä Mikkonen on hankkinut tietoja käymällä järjestelmällisesti läpi armeijan rullia eli miehistöluetteloja. Hän on myös verrannut suomalaisia soti-

lasnimiä vastaavana aikana käytössä olleisiin ruotsalaisiin nimiin ja todennut yhtäläisyyksiä löytyvän niin runsaasti, että on hyviä perusteita olettaa ruotsalaisten nimien toimineen malleina suomalaisille.

Sotilasnimien käsittelyn yhteydessä Mikkonen painottaa sitä, että hän on hällunnut löytää ja laskea nimenomaan sellaisia nimiä, jotka ovat tuoneet jotakin uutta suomalaiseen sukunimistöön (s. 367). Tästä syystä olisi ollut tarpeen suhteuttaa sotilasnimiä koskevia havaintoja yleisempään tietoon suomalaisten sukunimien iästä ja historiasta. Sivulta 370 alkaa suosituimmuuslista niistä 1800-luvulla käytössä olleista sotilasnimistä, joiden voidaan Väestörekisterikeskuksen tietojen perusteella katsoa vakiintuneen pysyviksi suomalaisiksi sukunimiksi. Myös nimien ruotsalaiset esikuvat on mainittu. Kuitenkin listassa on nimiä, jotka on historiallisissa lähteissä mainittu suomalaisina sukuniminä tai sukunimen tapaisina lisäniminä keskiajalta tai viimeistään 1500-luvulta lähtien. Tällaisia ovat listan kärkipäästä esimerkiksi *Koski*, *Kivi*, *Peura*, *Saari*, *Mäki*, *Hirvi*, *Ilo* ja *Järvi*. Talonnimien, sukunimien ja muunlaisten lisänimien erottaminen ei entisaikojen osalta onnistu yksiselitteisesti, mutta vanhat nimet osoittavat joka tapauksessa sen, että nimet on ymmärretty ja hyväksytty erisnimiksi jo kauan ennen 1800-lukua. Näin ollen ei voi päätellä, että niiden vakiintuminen sukunimiksi perustuisi pelkästään sotilasnimen statukseen.

Muotoseikkoja

Mikkosen väitöskirja on sivumääräisesti paljon laajempi kuin väittelijöille nykyään annettavat ohjeet edellyttäisivät. Väitöskirja ei kuitenkaan koostu vain tavanomaisesta tutkimustekstistä, vaan työhön on kertynyt ylimääräistä mittaa ennen kaikkea siksi, että aineisto on kuvattu luettelemalla sitä esimerkkitapauksina sopivissa yhteyksissä. Aineiston koodaaminen tietokannaksi tai kokoaminen liit-

teeksi olisi ollut lukijaystävällisempi ja taoudellisempi ratkaisu.

Erilaisia luetteloja on työssä noin 150 sivua. Luettelot ovat keskenään erilaisia. Joissakin on vain kyselylomakkeiden perusteella listatut perustiedot. Samat esimerkit voivat toistua eri kohdissa. Tutkimusaineiston referoinnin olisikin voinut hyvin esittää liitteinä varsinkin sellaisissa tapauksissa, joissa perustietoja ei ole mitenkään kommentoitu. Esimerkit ovat tarpeellisia, valaisevia ja usein hauskojakin, mutta kun on kysymys keskenään samaa tyyppiä edustavista tapauksista, niitä kaikkia ei olisi ollut tarpeen luetella tutkimus-tekstin osana. Tyyppiesimerkit ja tieto taustan määrästä olisivat riittäneet.

Huomauttamista on myös joissakin teknisissä yksityiskohdissa. Jäsennyksessä ja sisällysluettelossa on yksinäisiä alukuja (3.7.2.1, 3.9.1) ja lähdeviitteissä on pitkiä verkko-osoitteita, jollaiset pitäisi esittää lähdeluettelossa. Karttoja ja taulukoita ei ole sisällysluettelon yhteydessä lueteltu erikseen, ja karttojen selitystekstit ovat osittain joutuneet kauas itse kartoista, kun kirjan taittoon liittyvistä syistä kaikki kartat ensimmäistä lukuun ottamatta on ryhmitetty peräkkäisille sivuille (s. 306, 312–320). Sivulla 305 kerrotaan, että kartan 1 selitykset ovat sivuilla 307–311 ja karttojen 2–10 selitykset sivuilla 321–326. Kartat sinänsä ovat selkeitä ja havainnollisia. Erittäin hyvä ja kirjan käytettävyyttä lisäävä osa on lopussa oleva, huolellisesti laadittu nimihakemisto.

Tuloksia

Edellä esitettyjen puutteiden vastapainoksi on syytä tuoda esiin myös Mikko- sen väitöskirjan kiistattomat ansiot. Kyselytutkimuksen tuottama muistitieto- aineisto on arvokas ja ainutlaatuinen, ja sen dokumentoinnilla on pysyvä arvo suomalaisen nimistöntutkimuksen historiassa. Sukunimet ovat olleet Suomessa pakollisia jo niin pitkän aikaa, että muis-

toja sukunimistön suuresta murroksesta ja nimien valintaan liittyvistä perusteista olisi enää nykyään mahdotonta tavoittaa. Itse asiassa Mikko- sen tutkimus osoittaa, että kysely olisi mieluusti pitänyt tehdä jo aiemmin kuin vuonna 1986, sillä tällöin- kin jo peräti 42 prosenttia mainituista ni- mistä jäi ilman perusteita.

Nimeämisperusteista yleisimmäksi osoittautuvat asutusnimet. Aiemmassa tutkimuksessa on usein korostettu luon- toa ja luonnon ihailua nimenvallinnan pe- rusteena, mutta Mikko- sen tutkimuksen mukaan todelliset perusteet ovat proo- sallisemmat: luontoon viittaavaa nimeä ei ole muodostettu suoraan sukunimeksi, vaan se on ensin ollut käytössä asutusni- menä. Sukunimeksi se on otettu talon tai torpan nimestä. Nimen rakenne näyttää korreloivan yhteiskunnallisen aseman kanssa siten, että kaupunkien koulutettu väki on suosinut erityisesti *-iO-* tai *-nne-* johtimella muodostettuja uudisnimiä, kun taas maalaisväestö on suosinut perin- teisiltä näyttäviä *-lA-* tai *-nen-* loppuisia nimiä.

Lopuksi

Pirjo Mikko- sen väitöskirja antaa realistisen ruohonjuuritason kuvan suomalai- sen sukunimistön muuttumisesta ja sii- hen vaikuttaneista tekijöistä. Esimerkki- aineisto on kiinnostavaa jo sinänsä, ja kun se on kirjoitettu kattavasti auki, sillä on epäilemättä käyttöä myös tulevien tut- kimusten perustana. Tutkimusaineisto ja tutkimusala ovat tekijälle itselleen niin läpikotaisin tuttuja, että työn lukemista ja tulkintaa tukevan metatekstin osuus on jäänyt vähiin. Teoriatausta on ohut, mutta tätä kompensoi ainutlaatuisen arvokkaan aineiston huolellinen dokumentointi.

Aineiston keruun ja väitöskirjan jul- kaisemisen välinen aika on ollut huomattavan pitkä. Tämä ei mitenkään vähennä tutkimuksen arvoa, päinvastoin. Aineisto sinänsä ei vanhene. Jos samasta aihepii-

ristä olisi ryhdytty keräämään perustietoa 2000-luvun puolella, tulos olisi ollut huomattavasti laihempi. Pirjo Mikkonen on ottanut kunniatehtäväkseen saattaa päätökseen vuonna 1986 aloitetun suurhankkeen, ja hän on saavuttanut tavoitteensa. Hänen väitöskirjansa kautta pääsevät tavalliset suomalaiset itse kertomaan sekä nykyisille että tuleville sukupolville, miksi heidän sukunimensä ovat sellaisia kuin ne ovat.

KAISA HÄKKINEN
etunimi.sukunimi@utu.fi

FURTENBACH, BÖRJE 1987: De svenska soldatnamnen och deras betydelse för släktnamnsbildningen. – *Studia Anthroponymica Scandinavica* 5 s. 57–90.

HÄKKLI, ESKO 1970: *Taistelu suomen kielen kohottamiseksi virkakieleksi 1863–1868*. Licensiaatintutkielma. Helsingin yliopiston suomen kielen laitos.

JUVA, MIKKO 1962: Suomen kielitaistelun ensimmäinen vaihe. – *Historiallinen Arkisto* 58 s. 364–380.

JUVA, MIKKO 1966: *Suomen kansan historia 4. Kansallinen herääminen (1809–1894)*. Helsinki: Otava.

PAIKKALA, SIRKKA 2004: *Se tavallinen Virtanen. Suomalaisen sukunimikäytännön modernisoituminen 1850-luvulta vuoteen 1921*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia 959. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

RANTALA, HELI 2013: *Sivistyksestä sivilisaatioon. Kulttuurikäsitys J. V. Snellmanin historiallisessa ajattelussa*. Annales Universitatis Turkuensis C 362. Turku: Turun yliopisto.

ROMMI, PIIRKKO – POHLS, MARITA 1989: Poliittisen fennomanian synty ja nousu. – Päiviö Tommila (päätoim.), *Herää Suomi. Suomalaisuusliikkeen historia* s. 69–119. Kuopio: Kustannuskiila Oy.

Liikkuvaa vuorovaikutusta

Pentti Haddington, Lorenza Mondada & Maurice Neville (toim.): *Interaction and mobility. Language and the body in motion*. Berlin: De Gruyter 2013. 430 s.
ISBN 978-3-11-029114-8.

Viimeisimpien vuosien aikana vuorovaikutuksen multimodaalisuus on ollut keskustelunanalyttisessä tutkimuksessa paljon esillä. Keskustelunanalyysin kansainvälisessä kongressissa vuonna 2010 (ICCA10, Mannheim) vuorovaikutuksen multimodaalisuus oli valittu tapahtuman teemaksi, ja se on ollut keskiössä lukuisissa tuoreissa keskustelunanalyttisissä julkaisuissa (esim. Deppermann toim. 2013; Streek, Goodwin & LeBaron toim. 2011; suoma-

laisista esim. Arminen, Auvinen & Paalukka 2010; Haddington, Keisanen & Neville 2012; Kaukoma, Peräkylä & Ruusuvoori 2013; Kärkkäinen & Keisanen 2012). Kiinnostus ja tarkastelu ovat siis kohdistuneet kielellisen ja kehollisen toiminnan yhteispeliin sekä fyysisen ympäristön ja materiaalien objektien merkitykseen vuorovaikutuksen resurssina. Tämä on tuonut tutkimuksen piiriin uudentyyppisiä vuorovaikutustilanteita, herättänyt uudenlaisia tutkimuskysymyksiä sekä avannut uusia näkökulmia vanhojen kysymysten tarkasteluun.

Pentti Haddingtonin, Lorenza Mondadan ja Maurice Nevilen toimittama artikkelikokoelma *Interaction and mobility*